

מהדורת סיכומי גליון 50

סיכומי הדרף - היזמי

רבי יהושע בן קרחא אומר: כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה - דומה לאדם שחורץ ואינו קוצר. פנחס דרין צ"ט

מסכת פסחים יז - נג

דף יז

מה היתה מבנה חגי הנביא לכהנים, והאם ענו נכון או לא?
לרב: שאלם על רביעי בקודש (שהתחיל משרץ) ואמרו טהור, (טעו).
לשמאל: שאלם על חמישי בקודש, ואמרו טהור, (לא טעו),
ללוי: שאלם על רביעי בקודש, (כשהשנים אחרונים היו יין ושמן), ואמרו טהור, ולא טעו, כי לשיטתו יין המזבח אינו מטמא אחרים, (כדלהלן).

במה הם לא טעו, ולמה?

לר"נ ב"א: כששאלם על רביעי שהתחיל מטמא מת, אמרו טמא, [בקיאם היו בטומאת מת]
לרבינא: כששאלם על שלישי בקודש ידעו שטמא,
ללוי: כששאלם על גניעת טמא מת בין שמן ולחם, אמרו טמא, (כי אף יין ושמן מזבח מקבלים טומאה מה"ת לשיטתו כדלהלן).
ואפי' לשמואל ולוי - שלא טעו כלל - מתוך שקלקלו את מעשיהם - מעלה עליהם הכתוב כאילו הקריבו בטומאה.

על איזה משקים לא גזרו טומאה במקדש?

לרב: מים ודם של המטבחים, אפי' טומאת עצמים אין להם [אין לטומאת משקים עיקר מה"ת, ורבנן לא גזרו עליהם במקדש, ולר"פ אפי' שטומאת משקים מה"ת, מ"מ הלכתא גמירי לה לטהר את אלו (ונדחה)]. ולרבי שמעון: מים שבכלים - טמאין, ושברקע - טהורין (כשיש בהם רביעית [דחזו לטבילת מחטין]).
ללוי: שמן יין מים ודם של המזבח, ורק לטמא אחרים לא גזרו, (ואפי' נטמאו בפנים והוציאם לחוץ, אבל הפוך טמאים), אבל טומאת עצמים יש להם, [כי טומאת עצמים מה"ת, ולטמאות אחרים הוא רק מדרבנן]

מנלן שאוכל מטמא משקין?

'מכל האכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים יטמא', - לטמא את המשקין.
'וכי יותן מים על זרע וגו' טמא הוא לכם! הוא טמא ואינו עושה כיוצא בו, ומדאיצטריך קרא למעוטי כיוצא בו - מכלל דמטמא אחרים.

משקין מטמאים אוכל - וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא - לטמא אוכלים.

אין משקים מטמאים משקין אחר: א) 'הוא טמא' לטמא את המשקין - דאין עושה משקים הבאים מחמת כלי, עושים כיוצא בה, ב) 'וכי יתן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא' - במשקים הבאים מחמת שרץ, הוא טמא ואין עושים טומאה כיוצא בה.

איך משכח"ל שלישי בקודש (בבשר), ורביעי בקודש?

שלישי: אליבא דר"י שאין משקין מטמאים אחרים מה"ת, ע"כ שקיבל טומאה מאוכל שני, וקסבר שאוכל מטמא כיוצ"ב.
רביעי: לר"מ ור"א ור"י יוסי: כיון שאין משקים מטמאים מה"ת, לא משכח"ל אלא מדרבנן.

שלישי בקודש מן התורה מניין- והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל מי לא עסקינן דנגע בשני?

רביעי בקודש שהוא פסול, מניין?

לר' יוסי: ק"ו: ומה מחוסר כפורים שמוטר בתרומה - פסול בקודש, שלישי שפסול בתרומה - אינו דין שיעשה רביעי בקודש.

לר"ע: והבשר אשר יגע בכל טמא, מי לא עסקינן שנגע בשלישי (שזה טמא אפי' בחולין אליבא דר"ע).

בשי' ר"ע שיש שלישי בחולין

אף ששני עושה שלישי בחולין (וכל כלי חרש אשר יפל מהם אל תוכו יטמא - יטמא אחרים). אבל מודה שאין חמישי בקודש, דלית ליה הק"ו דר' יוסי, [דמה לטבול יום - שכן אב הטומאה].

האם דין 'צירוף כלי' הוא מה"ת או מדרבנן?

לר"ע: מדרבנן,

לרבי חנין: מדאורייתא, [כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת - הכתוב עשה כל מה שבכף - אחת]

מחט שנמצאת בבשר קודש*, מה טמא ומה לא?

הבשר טמא**

הסכין טהור [דאין לו ממה להיטמאות דכלי לא מטמא כלי \ ואף אם המחט נטמאה מטמא מת והיא עצמה גם אב הטומאה, בכ"ז כיון דאיכא ספק אם נגע סכין והעזרה דינה כר"ה הו"ל פסק טומאה בר"ה3]

והידיים טהורות [דלא גזרו על טומאת ידיים במקדש].

נמצאת בפרש - אפי' הבשר טהור. [או כי פרש עבה. (ולא חשוב משקה) או אפי' בפרש רכה, משום אבל הוא משקה סרוח]

* כגון שאבדה לו מחט טמא מת, והכירה בבשר \ או שהיה ספק טומאה במחט, והיתה פרה חסומה ובאה מחוץ לירושלים, (דבירושלים לא גזרו על ספק מחט).

** והבשר הוכשרה או ע"י דין 'חייבת הקודש' לפי הצד שחיבת המקודש מכשיר אפי' כדי לטמאות אחרים, או דמייירי בקרבן שלמים שהעבירו במים לפני שחיתתו ועדיין משקה טופח עליהם,

*** ואין לטהר מצד דהוי דבר שאין בו דעת להישאל, דהטומאה היא ע"י אדם שיש בו דעת להישאל,

על איזה ספיקות טומאה לא גזרו בירושלים?

י"א: דלא גזרו על ספק הרוקין שבירושלים, ואפי' התחזק שם זב, חוץ משל שוק העליון, [דשם נתאספו הטמאים],

וי"א: דלא גזרו על ספק הכלים שבירושלים, ורק בדרך ירידה לבית הטבילה טמאין, ואפי' במבואות קטנים שהיו סמוך לדרך ירידה ועליה, ופעמים שהיו יורדין דרך אותן מבואות ופעמים עולין.

אזיר תנור 'ראשון' אינו טמא כלים

תנור חרס שיש באוירו שרץ, האזיר ראשון ואינו מטמא אלא אוכלים ומשקים ולא אדם וכלים, [כל אשר בתוכו יטמא - מכל האכל, (ומכאן שאין כלי נטמא מראשון)]

איזה תרומה מותר לשרוף ביחד בע"פ?

טמאה עם טהורה: לר"מ שורפים, לר' יוסי ור"ש: אין שורפים,

טהורה עם תלויה: לכו"ע שורפים,

טמאה עם תלויה: לר' אליעזר: אין שורפים, לר' יהושע: לר"ש: שורפים, לר' יוסי אין שורפים,

מתי מודה ר' יוסי אליבא דר' יהושע שמוטר לטמאות תרומה תלויה?

א) בדרך גרמא שרי לטמאות את התלויה, (כגון להניחה מגולה או במקום התורפה),

ב) במקום דאיכא הפסד מרובה דחולין (כגון שחבית התרומה נשברה ונשפכת בתוך חבית החולין טמאים*). מותר לטמאות אותה אפי' בידיים כדי לקלוט אותה שלא תרד, ור"א חולק. (אכן אם התרומה נשפכת למאה חולין טמאין, מודה ר"י דתדרד ותטמא ואל יטמאנה ביד).

אבל להפסד מועט לא חששו: א. הפסד העצים כאשר אינו שורפם ביחד עם הטמאה, ב.

כאשר היתה חבית של שמן** שנשברה ותשפך לתוך חבית של שמן חולין, שגם אם יתערב יהיה ראוי להדלקה, ג. אם היה יין ישן שגם אם יתערב יהיה ראוי לזילוף, (אבל חדש א"א לישנו אפי' ע"י שיניחנו בכלי מאוס, דכבר לא יהיה ראוי לזילוף).
*ומיירי שאינו יכול להציל רביעית תרומה בטרם, דאם יכול יציל אפי' בכלי שטמא מגבו וטהור מתוכו.
**ולמ"ד (ב"ש ורי"ש, דלא כב"ה) דחיישין לתקלה צריך להניחו בכלי מאוס.

פרק כל שעה דף כא

סיכום המשנה

אף לשי' ר"ג שחמץ חולין בשעה חמישית אסור באכילה מותר לתת ממנו לבהמה (אף שאולי תשייר ולא אדעתיה) לחיה (אף שמצנעת ולא יצמא לפני פסח), ולעופות.

האיך מבערים את החמץ?

לרבי יהודה: בשריפה, (ואסור ליהנות ממנו בשעה ששורפו). (עי' בגמ' טעמן)
לחכמים: אף בפירור וזרייה לרוח או בהטלה לים. (ועי' בגמ' אי בעי פירור בהטלה לים או לא).

האם מותר למכור חמץ לנכרי בע"פ?

לב"ה: מותר למכור,
לב"ש: אסור, אא"כ הגוי יכלה אותו לפני פסח,
לרבי"ב אליבא דב"ש: כל מיני כותח - אסור למכור לו ל' יום קודם לפסח. [דמאז חל החובה לדאוג לפסח].

חרכו קודם זמנו - מותר בהנאה, אפילו לאחר זמנו.

למי נותנים או מוכרים את הנבילה?

לר"מ: מותר לתת או למכור בין לגר בין לגוי, אבל מקדים נתינה דגר למכירה דגוי [או מכור]
לר"י: נותנים לגר ומוכרים לגוי, [כך הוא לשון הפסוק], ומודה שצריך להקדים הגר [סברא, דמצווה להחיותו].

מנין לחמץ בפסח שאסור בהנאה?

לחזקיה: ולא יאכל חמץ - לא יהא בו היתר הנאה המביא לידי אכילה*. [כמו שמצינו בשרצים, שכתוב שקץ הוא לא יאכל, והוצרכה התורה להתיר ההנאה [לכם], האל"ה לא יאכל איסור הנאה משמע].

לרבי אבהו: לא תאכל חמץ משמע נמי איסור הנאה, [א. דהרי בנבילה כתוב 'לא תאכלו', והוצרכה התורה - אליבא דר"מ - להתיר בה את הנאה, לגר אשר בשעריך תתנה ואכלה או מכור לנכרי, ב. - אליבא דר"י - מ'לכלב תשלכון אתו, דאותו אתה משליך לכלב, ואי אתה משליך לכלב כל איסורין שבתורה, כי לשון אכילה אסור גם הנאה, (וחזקיה מעמעט מכאן חולין שנשחטו בעזרה, ור"א סובר שזה רק דרבנן, וזה הנ"מ המעשית במחלוקתם)].

לההוא מרבנן: (דלא ס"ל לכל הדרשות הנ"ל): 'הבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף', (אם אינו ענין לגופו** (דילפינן ליה מהיקש למעשר טמא שאסור לאוכלו) - תנהו ענין לאסור ההנאה בכל איסורין שבתורה, (והיינו חמץ ושור הנסקל, דכל האחרים כבר הותר הנאתם מפסוק).

***ומה** שלר"ה ג' חמץ מותר בהנאה, היינו משום דדריש לא יראה לך, להתיר ההנאה.
****ואין** לומר שבא לרבות עוד לאו על אכילתו, דכל היכא דאיכא למדרש - דרשינן, ולא מוקמינן בלאוי יתירי.

מה הם ה"יוצאים מן הכלל" מכללו של רבי אבהו?

א [גיד הנשה, כתוב: לא יאכלו, ומותר בהנאה, (מותר לתתו לגוי): **כשהותרה** נבילה כנ"ל, - (היא וחלבה וגידה הותרה בכלל זה (או שהוא מותר מק"ו דמה חלב שענוש כרת - מותר בהנאה, גיד שאינו ענוש כרת - לא כל שכן)] (וכ"ז למ"ד שיש בגידין בנותן טעם, אבל לר"ש שאין בגידין בנותן טעם, לא הותר הגיד, ובאמת הוא אסור בהנאה, וק"ו הנ"ל ל"ל, דמה לחלב שכן הותר מכללו אצל חיה).

ב **דם**, כתוב לא תאכל דם, ומותר בהנאה, (לזבל בהם הגינות): **דם** דאיתקש למים, [על הארץ תשפכו כמים], כמים הנשפכים (לאפוקי של מזבח ושל ע"ז) שמתרים בהנאה.

ג **אבר מן החי**, כתוב לא תאכל הנפש עם הבשר, ומותר בהנאה, (מותר ליתנו לכלבים): **איתקש** לדם. [רק חזק לבלתי אכל הדם כי הדם הוא הנפש]*.

ד **שור הנסקל**, כתוב לא יאכל את בשרו. ויש פסוק מיוחד לאסור את הנאתו [בעל השור נקי - מנכסיו] (וכן דורש חזקיה): **בעל** השור נקי' בא לאסור הנאת **עורו**, ויש דורשים זאת מ'את' (טפל ל..) בשרו**.

ה **ערלה**, כתוב לא יאכל, ויש פסוק לאסור הנאתו, לצבוע בו, להדליק בו את הנר

[וערלתם, ערלתו, ערלים, לא יאכל]: **כיון** שכתוב 'לכם'*** צריך פסוק לאפוקי.
ו [**תרומה**, כתוב וכל זר לא יאכל קדש, ומותר בהנאה, (מערבים לישראל בתרומה): תרומתכם - שלכם תהא.

ז **נזיר**, כתוב מחרצנים ועד זג לא יאכל, ומותר בהנאה, (מערבין לנזיר ביון): **נזרו** - שלו יהא.

ח **חדש**, כתוב לא תאכלו עד עצם היום הזה, ומותר בהנאה (לתתו לבהמה): **קצירכם** - שלכם יהא.

ט **שרצים**, כתוב שקץ הוא לא יאכל, ומותר בהנאה, (למוכרם לגוי אם נזדמנו לו***), לכם - שלכם יהא, (וזה המקור של חזקיה).

* לחזקיה, איתקש לאבר מן החי, ללמד שהדם שאסגור הוא הדם מן החי דהיינו דם הקזה, שהנפש יוצאה בו.

** ויש מחלוקת אם דורשים 'אתים' לשמעון העמסוני, לא דורשים דא"א לדרוש, 'את ה' אלהיך תירא' - לר"ע אפשר לדרושו ולרבות ת"ח.

*** ומה באמת דורשים מ'לכם' - לת"ק לרבות את הנטוע לרבים שיש חיוב ערלה, לר"י להוציא את הנטוע לרבים.

**** אבל לכתחלה אסור לעשות מזה סחורה - [היו - בהוייתן יהיו]

מה דורשים מן הפסוק 'יעשה לכל מלאכה', נאמר לגבי חלב?

לריה"ג: להתיר אותו בהנאה להדיוט. [ובלי זה היה אסור, דלא יאכל כולל גם איסה"ג, ולא הותר בכלל ההיתר של נבילה (דחלב לאו בשר)].

לר"ע: אפי' שטהור למלאכת גבוה, [דלהתיר איסור הנאה לא צריך פסוק: לחזקיה: דלא יאכל לא כולל איס"ג, לר' אבהו, כי הוא כבר הותר בכלל ההיתר של נבילה]

דרשות מהפסוקים בענייני קדשים

'בקדש באש תשרף' - לימד על חטאת ופסולי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים ששורפין אותה בקדש,

'ואם יותר מבשר המלאים ומן הלחם עד הבקר וגו' לא יאכל, כי קדש הוא' - כל שבקדש פסול יש לא תעשה על אכילתו! (אכן זה לאו שבכללות ולא לוקים עליו).

'והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל' - לרבות עצים ולבונה. (אע"ג שאינו אוכל).

'והבשר כל טהור יאכל בשר' לרבות איסור אכילת האימורין בטומאת בשר,

'והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' - לרבות את האימורין בטומאת הגוף - בכרת.